

Xử Lý Tiếng Nói

Nguyễn Đức Hoàng Hạ
2022

Nội dung

- Khái niệm về tín hiệu số
- Một số tín hiệu cơ bản và phân loại dạng tín hiệu số
- Các phép toán cơ bản trên tín hiệu
- Biến đổi Fourier
- Standing wave, harmonics, formants and speech features

Trắc nghiệm lý thuyết toán về số phức

<https://www.menti.com/>

Tín hiệu là gì?

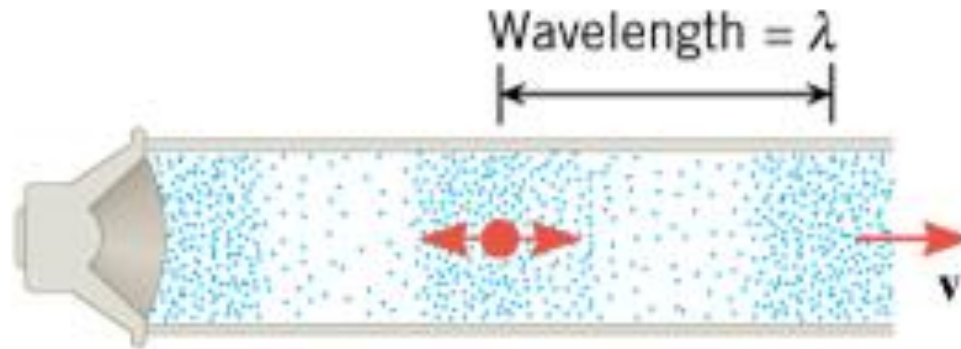
Wikipedia: “Trong lý thuyết thông tin, một chuyên ngành của toán học ứng dụng và kỹ thuật điện/điện tử, **tín hiệu là một đại lượng vật lý chứa đựng thông tin hay dữ liệu và có thể truyền đi được.**”

Ví dụ:

- 1) Âm thanh là dạng tín hiệu về dao động áp suất trong không khí
- 2) Hình ảnh là dạng tín hiệu về cường độ sáng và màu sắc tại một vị trí.

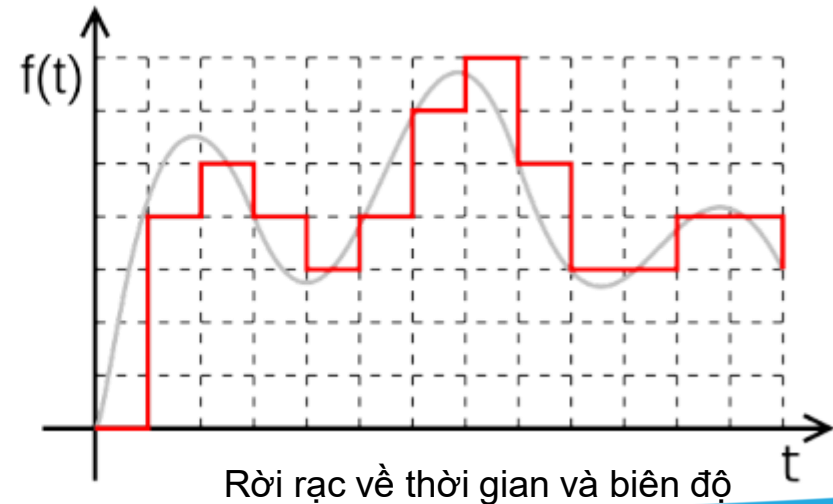
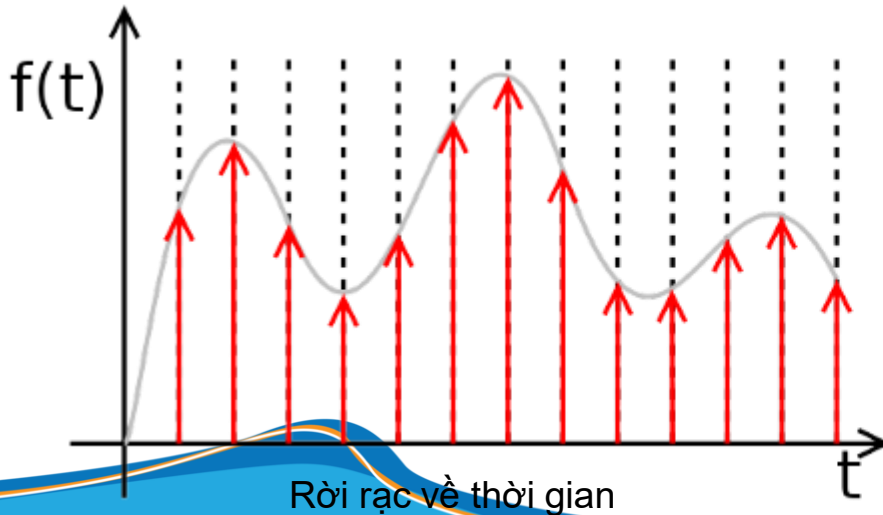
Âm thanh

Tín hiệu số (Digital Signal)

Analog signal: **liên tục** về thời gian và biên độ

Digital signal: **rời rạc** về thời gian và biên độ

Tín hiệu số

Rời rạc hóa trên miền thời gian:

- + Lấy mẫu tín hiệu thay thế cho toàn bộ tín hiệu tương tự
- + Đơn giản hóa vấn đề tính toán

Rời rạc hóa giá trị biên độ:

- + Lưu trữ trên thiết bị số
- + Xử lý trên tín hiệu số

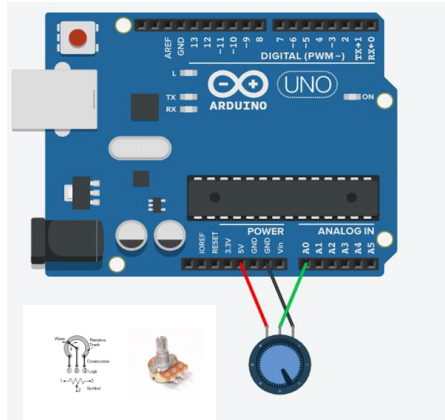
Ưu điểm của tín hiệu số so với tín hiệu tương tự

- + Lưu trữ dễ dàng
- + Xử lý tính toán đơn giản hơn
- + Truyền và nhận tín hiệu chính xác và hiệu quả hơn

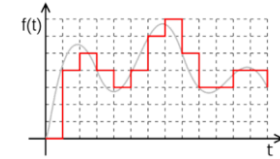

Ví dụ AnalogRead trên <https://www.tinkercad.com/>


```
int sensorValue = 0;
void setup()
{
  pinMode(A0, INPUT);
  Serial.begin(9600);
}
void loop()
{
  // read the analog in value:
  sensorValue = analogRead(A0);
  // print the results to the serial monitor:
  Serial.print("sensor = ");
  Serial.println(sensorValue);

  delay(200); // Wait for 200 millisecond(s)
}
```


ADC 10 bits → [0,1023]

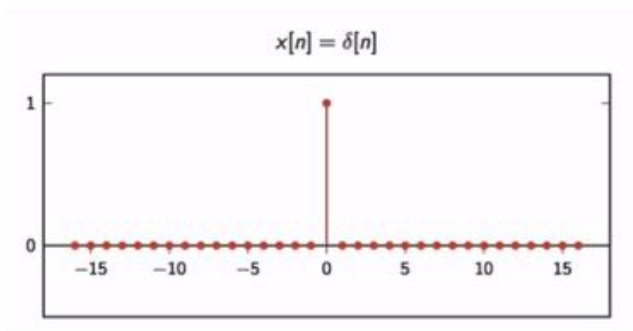

Bài 2.1: Xử lý tín hiệu số

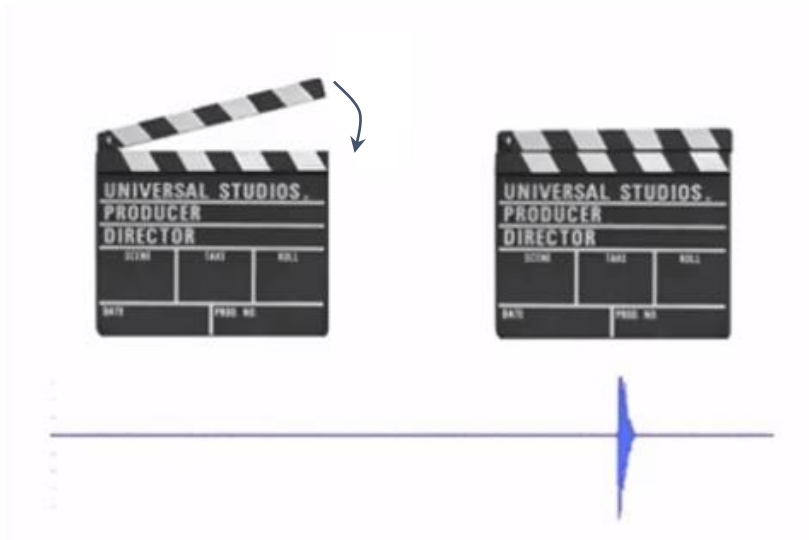
- Tín hiệu số
- **Một số tín hiệu cơ bản và phân loại dạng tín hiệu số**
- Các phép toán cơ bản trên tín hiệu
- Biến đổi Fourier

The delta signal

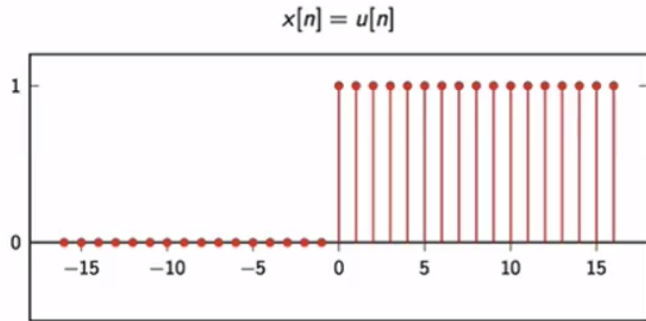

The delta signal

Ví dụ trong đồng bộ audio và video

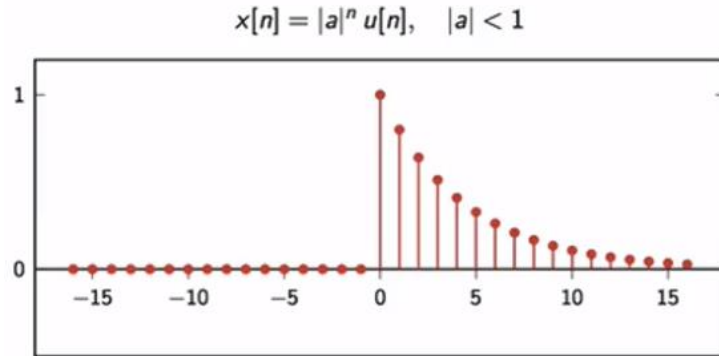
The unit step

The unit step

The exponential decay

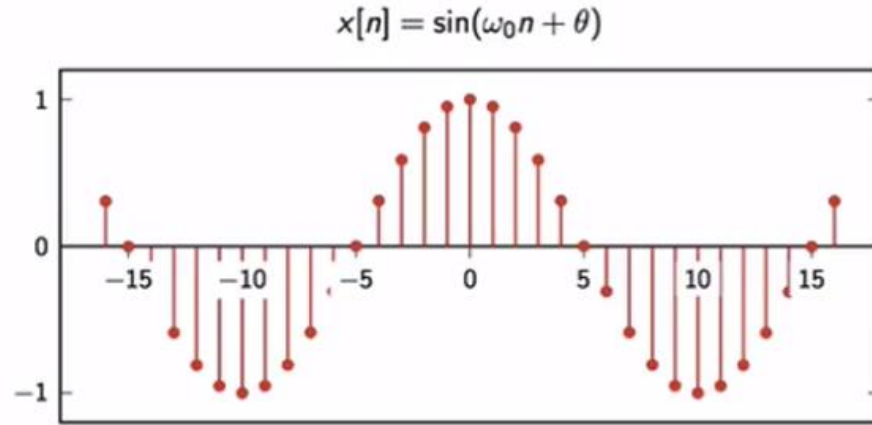

The exponential decay

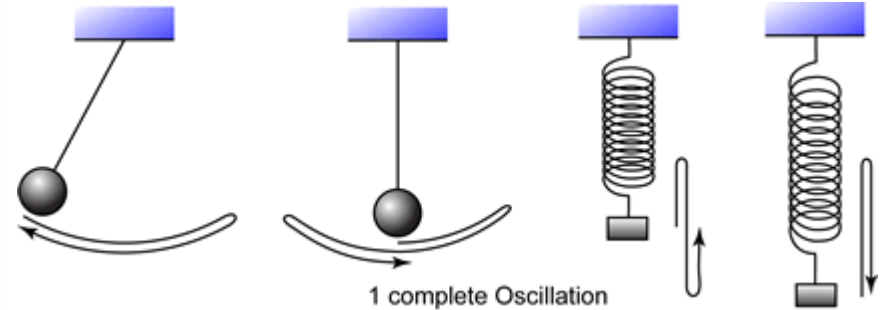

Ví dụ trong bài toán trao đổi nhiệt

Tín hiệu sin/cos

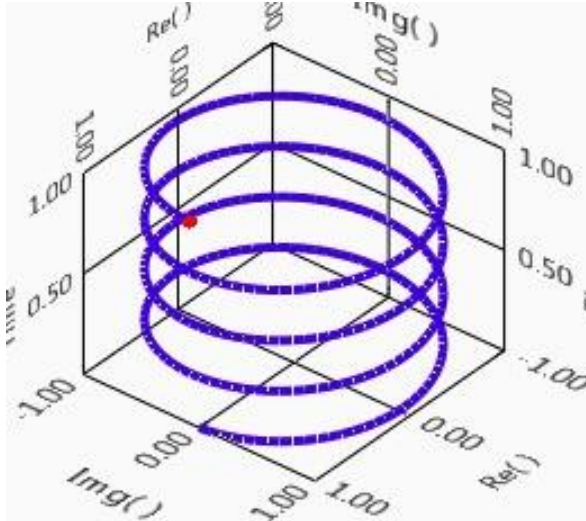

The sinusoid

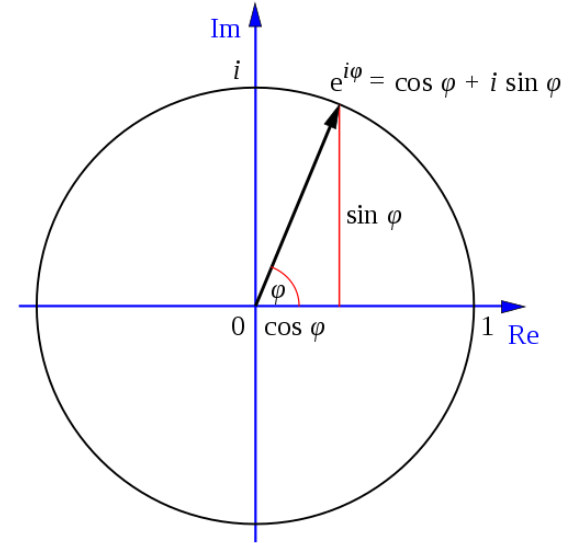

Ví dụ về dao động điều hòa

Complex exponential signals

$$z(t) = Ae^{j(\omega_0 t + \phi)}$$

Euler's formula

Phân loại dạng tín hiệu

Phân loại dạng tín hiệu

1. Finite length
2. Infinite length
3. Periodic
4. Finite support

Finite-length signals

$$x[n], n = 0, 1, \dots, N - 1$$

Biểu diễn ở dạng vector

$$\mathbf{x} = [x_0 x_1 \dots x_{N-1}]^T = \begin{bmatrix} x_0 \\ x_1 \\ \dots \\ x_{N-1} \end{bmatrix}$$

Infinite-length signals

$$x[n], n \in \mathbb{Z}$$

Được dùng trong lý thuyết, để tổng quát hóa tín hiệu

Periodic signals

$$x[n] = x[n + kN]$$
$$n, k, N \in \mathbb{Z}$$

Periodic signals

$$x[n] = x[n + kN]$$
$$n, k, N \in \mathbb{Z}$$

Chuỗi tín hiệu được lặp lại với chu kỳ N
Thông tin trên tín hiệu tương đương với chuỗi tín hiệu có length = N
Tuy nhiên, chuỗi có chiều dài vô hạn

Finite support signals

$$\tilde{x}[n] = \begin{cases} x[n] & \text{if } 0 \leq n < N \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases}$$

Finite support signals

$$\tilde{x}[n] = \begin{cases} x[n] & \text{if } 0 \leq n < N \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases}$$

Thông tin tín hiệu tương tự trong chuỗi tín hiệu với length = N
Là một cách để liên kết giữa tín hiệu có giới hạn chiều dài và không giới hạn chiều dài

Các phép toán cơ bản trên tín hiệu

1. Scaling

$$y[n] = \alpha x[n]$$

2. Sum

$$y[n] = x[n] + z[n]$$

3. Product

$$y[n] = x[n] \cdot z[n]$$

4. Delay

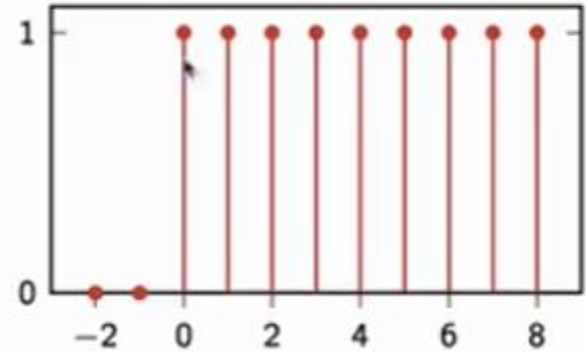
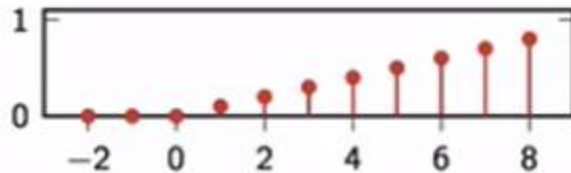
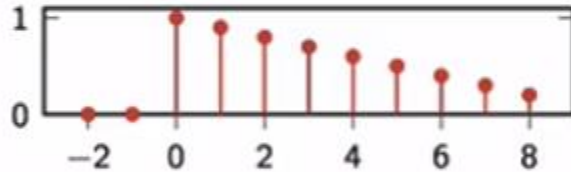
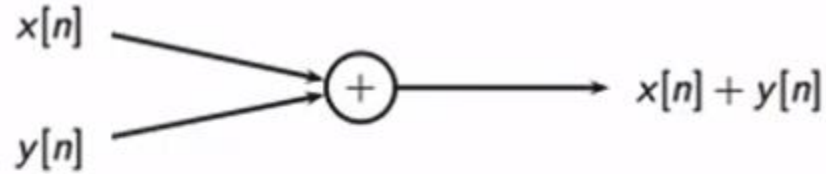
$$y[n] = x[n - k]$$

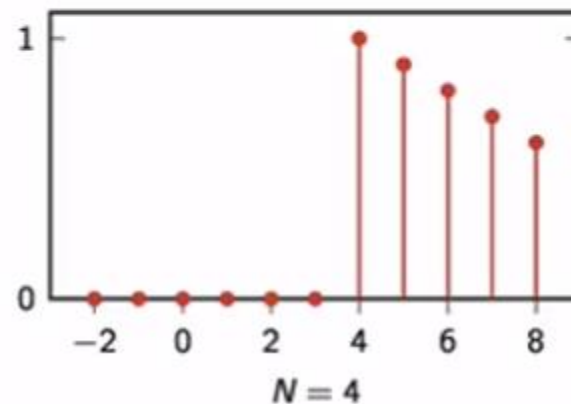
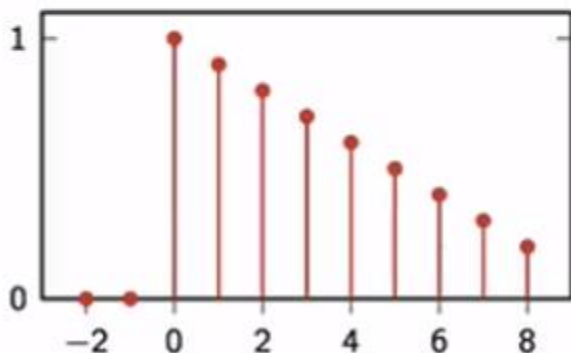
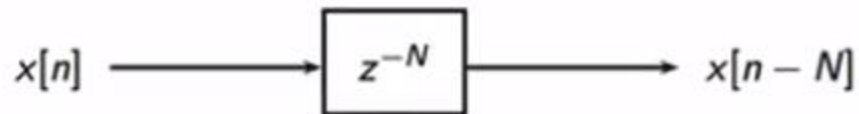
Biểu diễn các phép toán qua sơ đồ

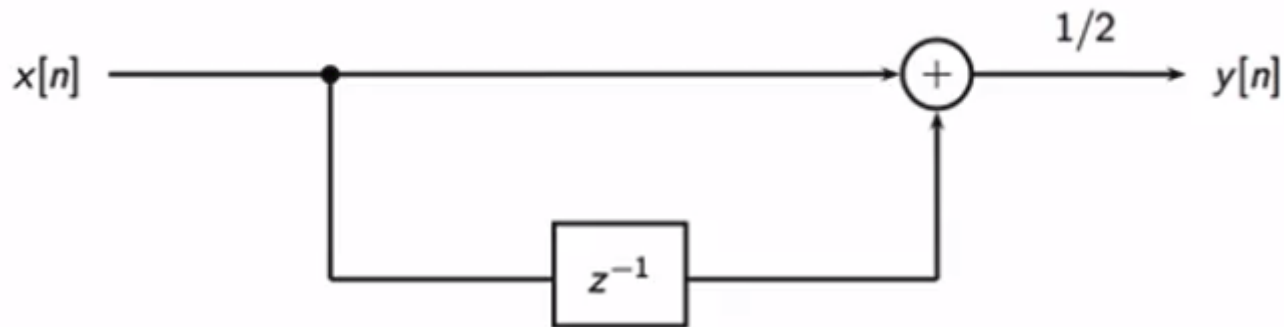
Building block: add

Building block: delay

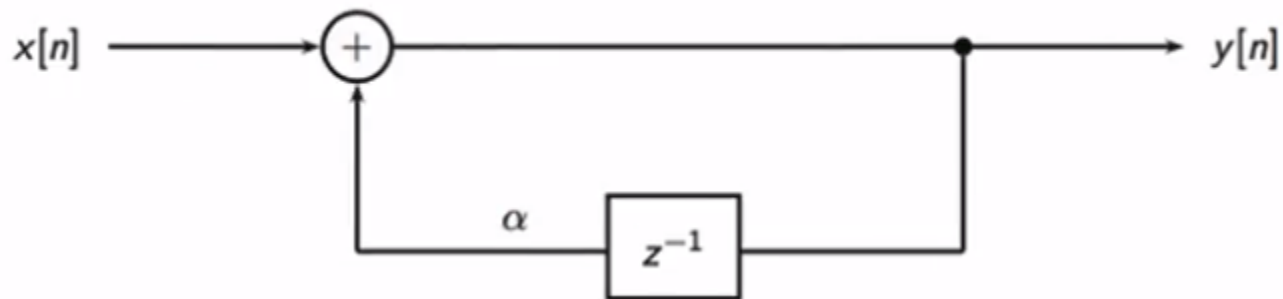

Bài tập

Viết lại công thức tính cho sơ đồ trên.

Bài tập

Viết lại công thức tính cho sơ đồ trên.

Fourier transform

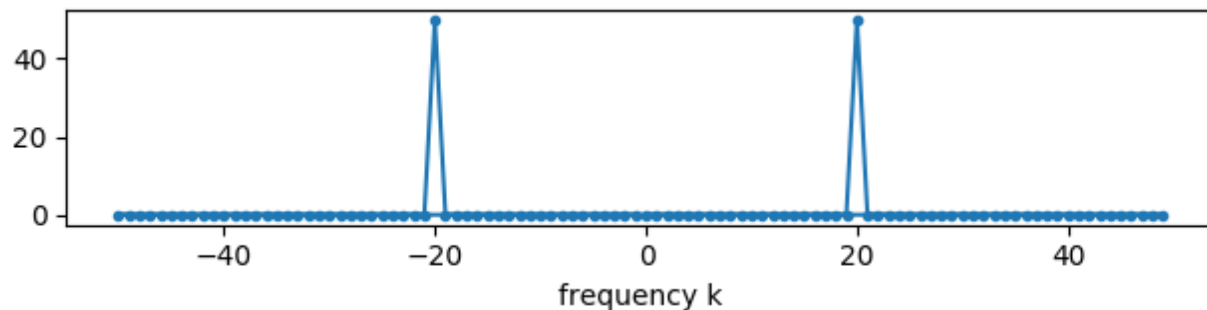
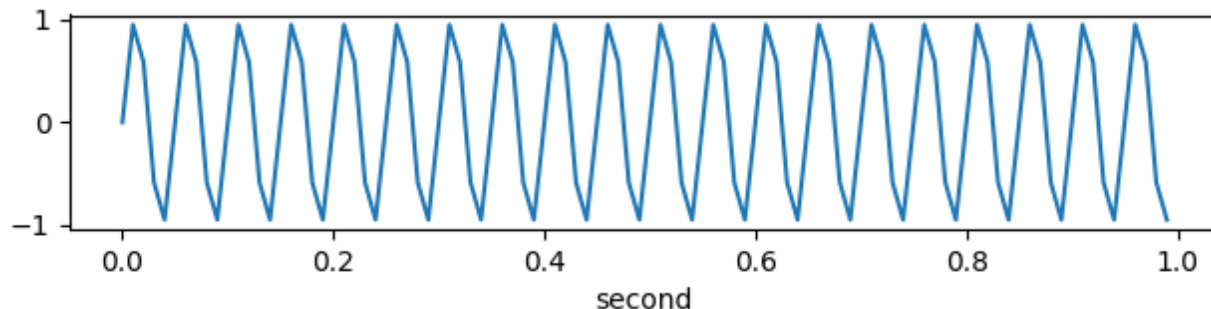
Wikipedia: "Biến đổi Fourier hay chuyển hóa Fourier, được đặt tên theo nhà toán học người Pháp Joseph Fourier, là **phép biến đổi một hàm số hoặc một tín hiệu theo miền thời gian sang miền tần số.**"

Biến đổi Fourier rời rạc:

$$\begin{aligned} X_k &= \sum_{n=0}^{N-1} x_n \cdot e^{-i2\pi kn/N} \\ &= \sum_{n=0}^{N-1} x_n \cdot [\cos(2\pi kn/N) - i \cdot \sin(2\pi kn/N)], \end{aligned}$$

Ví dụ 1 về biến đổi Fourier

$$x[t] = \sin(2\pi kt), k = 20$$

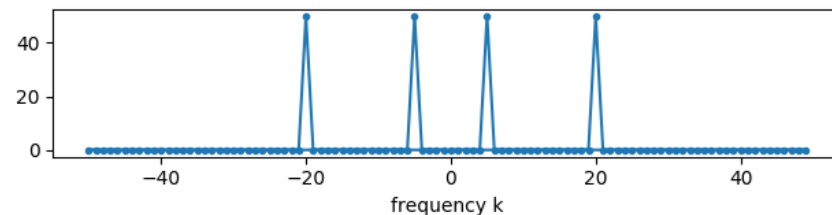
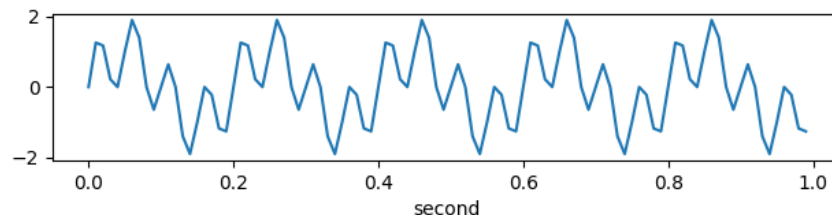

Ví dụ 2 về biến đổi Fourier

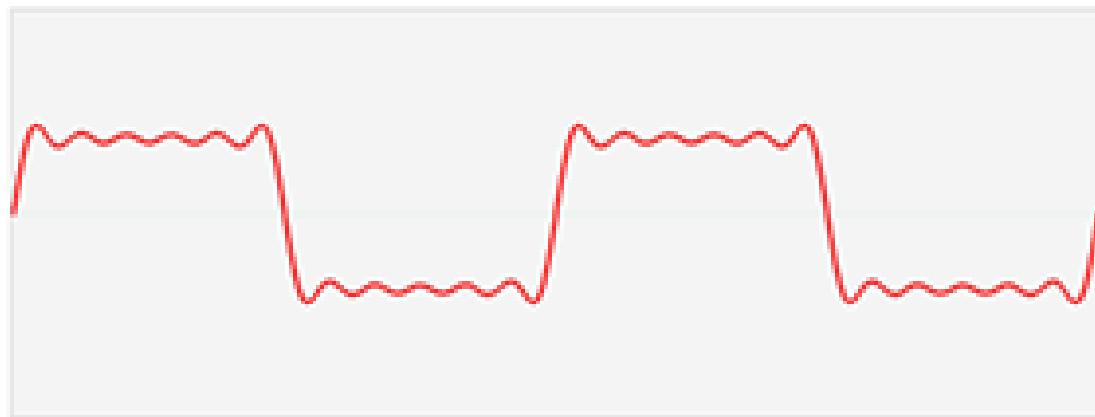
$$x[t] = \sin(2\pi k_1 t) + \sin(2\pi k_2 t)$$

$$k_1 = 5$$

$$k_2 = 20$$

Biến đổi Fourier của hàm $f(x)$

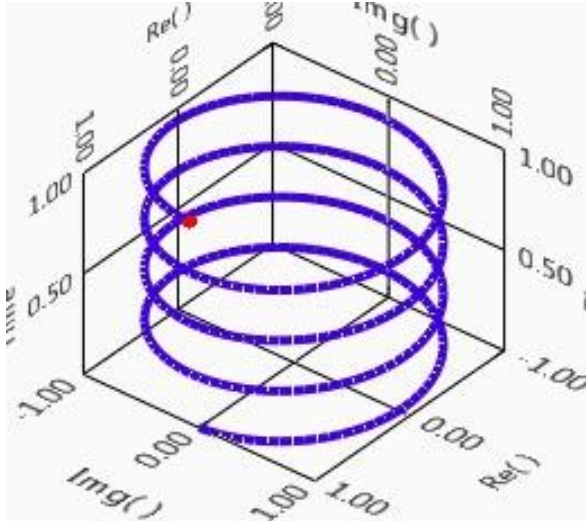
Thuận

$$\hat{f}(\xi) = \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-2\pi i x \xi} dx,$$

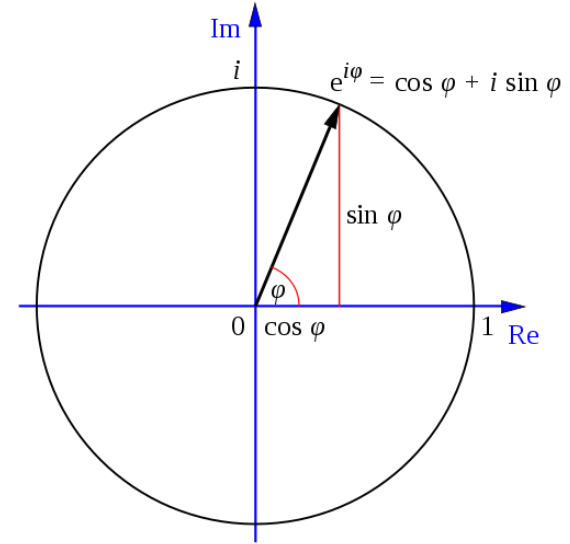
Ngược

$$f(x) = \int_{-\infty}^{\infty} \hat{f}(\xi) e^{2\pi i x \xi} d\xi,$$

Nhắc lại về complex exponential signals

$$z(t) = Ae^{j(\omega_0 t + \phi)}$$

Euler's formula

Một số tính chất của biến đổi Fourier

(https://en.wikipedia.org/wiki/Fourier_transform)

Một số tính chất của biến đổi Fourier

Linearity

For any complex numbers a and b ,

if

$$h(x) = af(x) + bg(x),$$

then

$$\hat{h}(\xi) = a \cdot \hat{f}(\xi) + b \cdot \hat{g}(\xi).$$

Một số tính chất của biến đổi Fourier

Translation / time shifting

For any real number x_0 ,

if

$$h(x) = f(x - x_0),$$

then

$$\hat{h}(\xi) = e^{-2\pi i x_0 \xi} \hat{f}(\xi).$$

Một số tính chất của biến đổi Fourier

Modulation / frequency shifting

For any real number ξ_0 , if $h(x) = e^{2\pi i x \xi_0} f(x)$, then $\hat{h}(\xi) = \hat{f}(\xi - \xi_0)$.

Một số tính chất của biến đổi Fourier

Time scaling

For a non-zero real number a , if $h(x) = f(ax)$, then

$$\hat{h}(\xi) = \frac{1}{|a|} \hat{f}\left(\frac{\xi}{a}\right).$$

The case $a = -1$ leads to the *time-reversal* property, which states: if $h(x) = f(-x)$, then $\hat{h}(\xi) = \hat{f}(-\xi)$.

Một số tính chất của biến đổi Fourier

Convolution

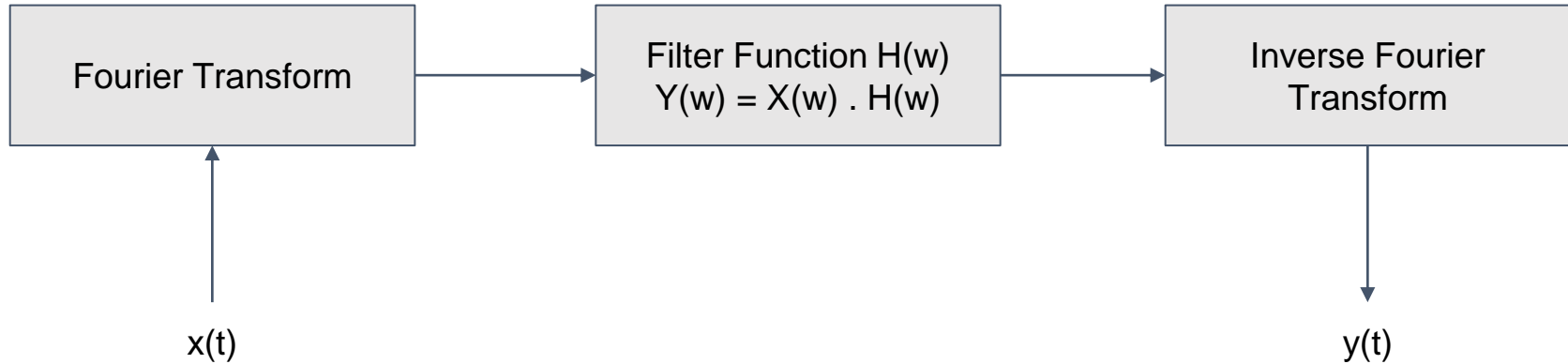
$$h(x) = (f * g)(x) = \int_{-\infty}^{\infty} f(y)g(x - y) dy,$$

where $*$ denotes the convolution operation, then:

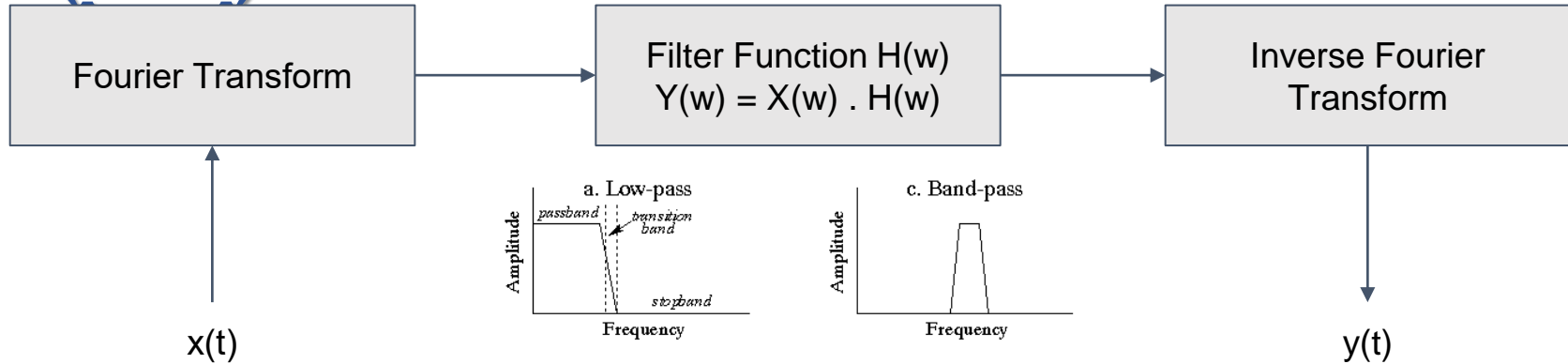
$$\hat{h}(\xi) = \hat{f}(\xi) \cdot \hat{g}(\xi).$$

Ứng dụng trong thiết kế bộ lọc trên miền tần số

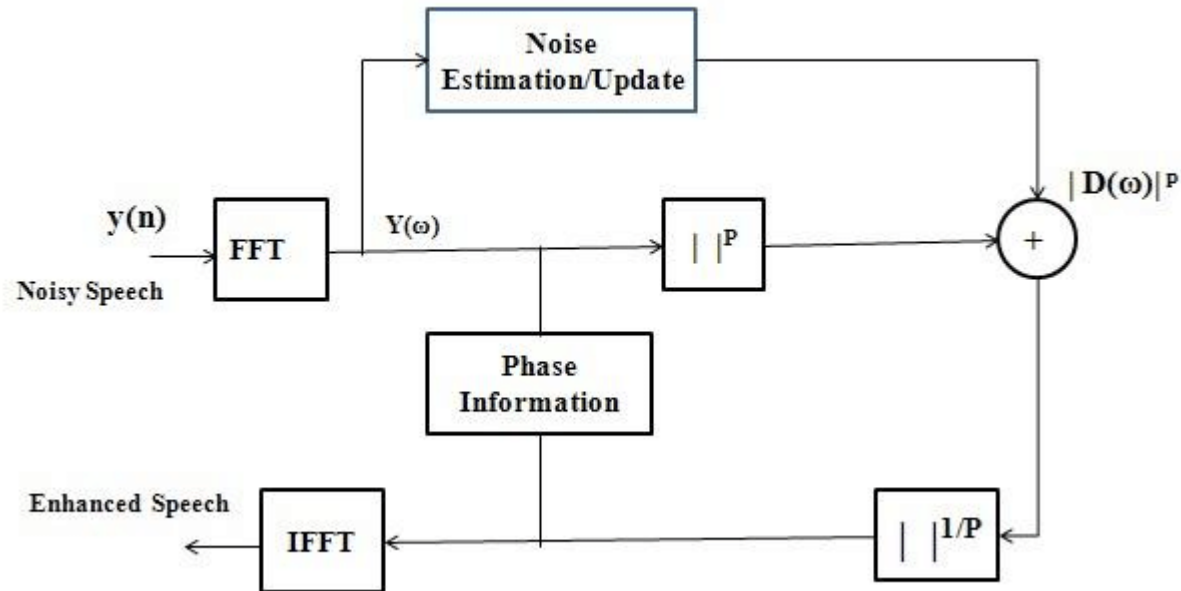

Ứng dụng trong thiết kế bộ lọc trên miền

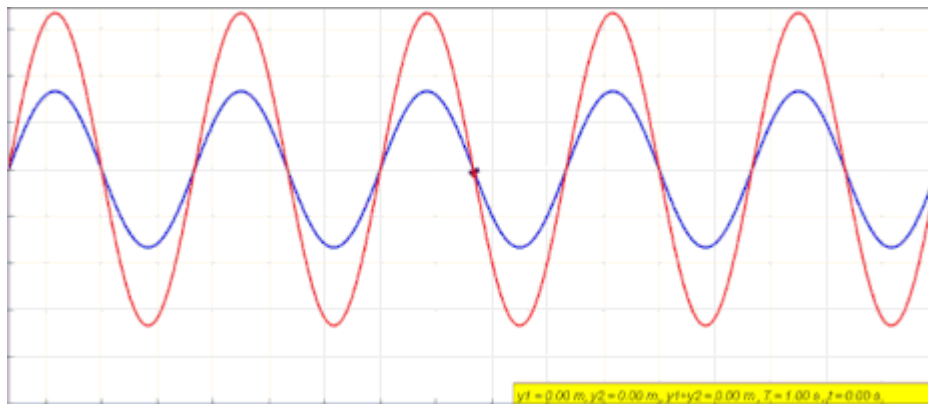
Ví dụ các bộ lọc lý tưởng

Ứng dụng trong lọc nhiễu

Sóng dừng/đứng

Wiki: Sóng đứng là một loại sóng dao động theo thời gian nhưng có biên độ đỉnh sóng không di chuyển trong không gian

Thí nghiệm về sóng đứng: <https://www.youtube.com/watch?v=-gr7KmT0rx0>

Sóng dừng/đứng - Dây thanh quản

Nội soi cách phát âm:

<https://youtu.be/-1Fv7IPmJo4?t=92>

Vocal fold vibration - slow motion

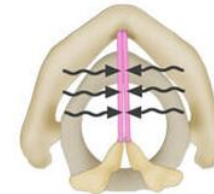
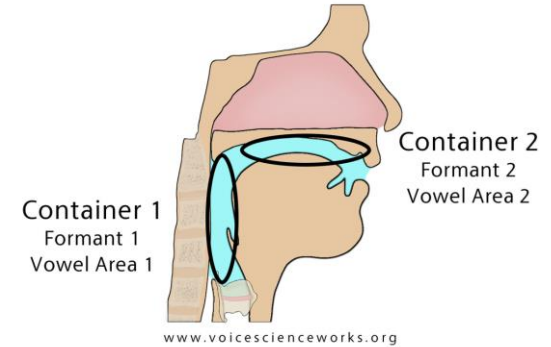
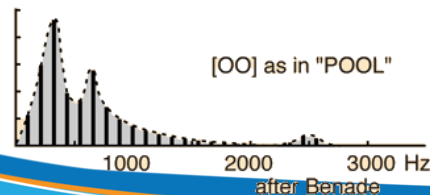
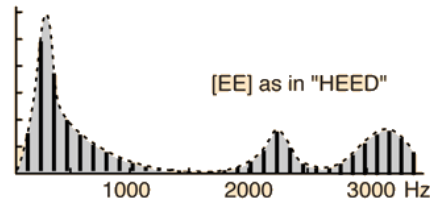
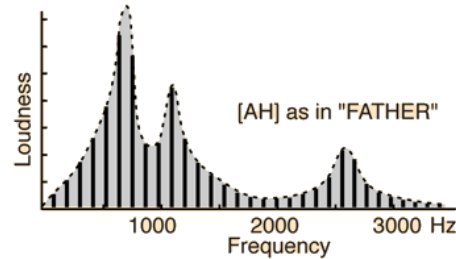
https://www.youtube.com/watch?v=Drns_eV9wWg

Harmonics vs Formants

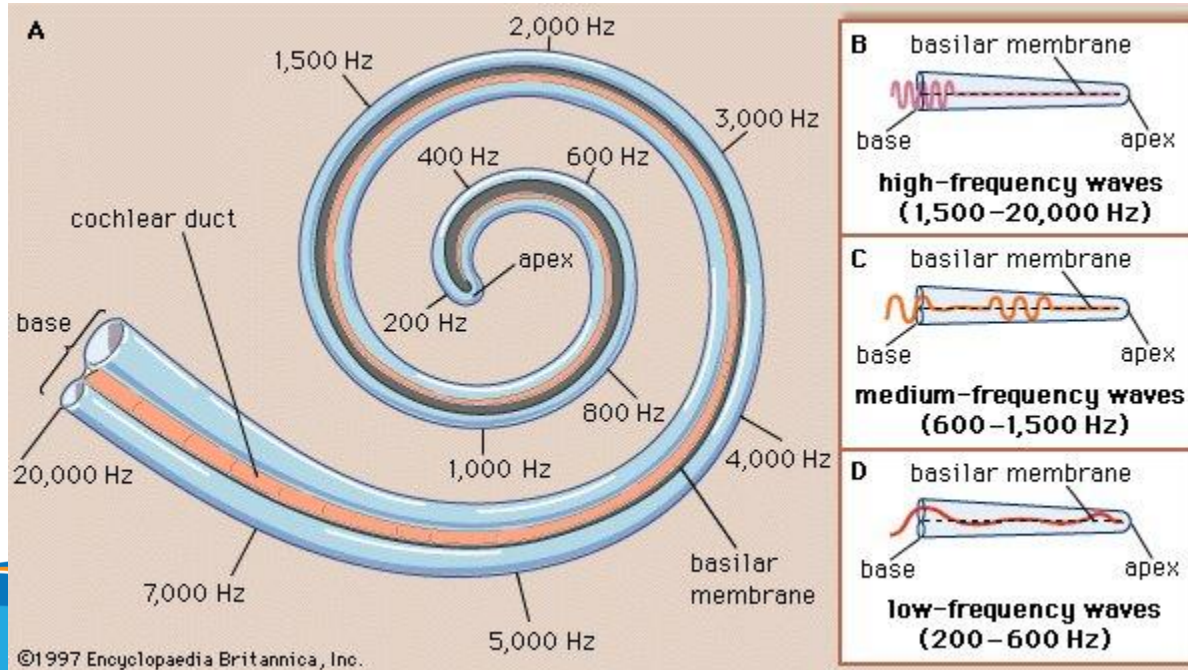
<https://www.voicescienceworks.org/harmonics-vs-formants.html>

<http://hyperphysics.phy-astr.gsu.edu/hbase/Music/vowel.html>

Inner ear

<https://www.britannica.com/science/inner-ear>

The mel frequency scale

$$\text{mel} = 2595 * \log_{10} (1 + \text{hertz} / 700)$$

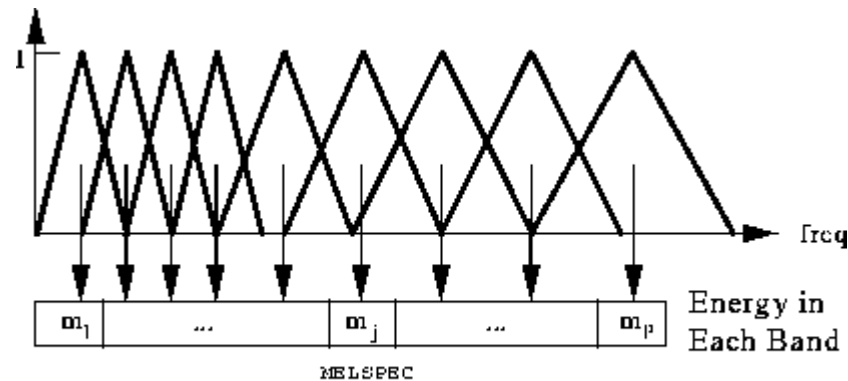

Fig. 5.3 Mel-Scale Filter Bank

Bài tập về nhà

Khảo sát đặc trưng Mel spectrogram

<https://librosa.org/doc/main/generated/librosa.feature.melspectrogram.html#librosa.feature.melspectrogram>

